

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Föreningen, jaget och laget: 7 perspektiv på idrottens demokratiska effekter*.

Citation for the original published chapter:

Abdelzadeh, A., Amnå, E., Lundberg, E. (2016)

En arena för tillit och tolerans?

In: *Föreningen, jaget och laget: 7 perspektiv på idrottens demokratiska effekter* (pp. 27-46). Stockholm: Centrum för idrottsforskning

Centrum för idrottsforskning

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-51467>

En arena för tillit och tolerans?

Ali Abdelzadeh & Erik Amnå, Örebro universitet
Erik Lundberg, Ersta Sköndal högskola

Inledning

För att demokratiska system ska bestå måste varje generation vinna demokratin på nytt. Många är de aktörer i samhället som på ett direkt eller indirekt sätt spelar en roll för att förmedla, vidmakthålla och stärka demokratiska värden och normer. Långt före dess formella genombrott i Sverige har folkrörelser, ideella organisationer, intressegrupper och andra organiserade grupper i civilsamhället tillmätts en stor betydelse för demokratins utveckling i olika avseenden. Civilsamhället fungerar som kanal för engagemang, sociala gemenskaper och förmedlare av intressen mellan stat och medborgare.⁸ Därutöver har organisationer i civilsamhället tilldelats ett stort värde för forandet av demokratiskt värdefulla attityder som social tillit och tolerans, kort sagt för hur mycket vi anser oss kunna lita på andra människor och acceptera sociokulturella skillnader, livsstilar och uttryck i samhället.⁹

Under de senaste decennierna har Sverige och andra länder i Europa genomlevt flera sociala och politiska förändringar som utmanat demokratiskt värdefulla förhållningssätt som tillit och tolerans. En ökad främlingsfientlighet, populism och rasism har kommit att prägla den politiska debatten. Parallellt med detta har flyktmigrationen och terrordåden på europeisk mark aktualiserat ett behov av strategier för att fredligt och humanistiskt möta den kulturella mångfalden och stärka sammanhållningen i befolkningen. Forskning har också aktualiserat frågan om huruvida Sverige, som utmärkts av höga nivåer av mellanmänsklig tillit och tolerans, håller på att förlora sin tätposition på dessa områden.¹⁰ Det gäller särskilt

⁸ Amnå, E. (1995). "Det mångtydiga mellanrummet". I Amnå, E. (Red.), *Medmänsklighet att hyra: Åtta forskare om ideell verksamhet*; Warren, E. M. (2001). *Democracy and Association*.

⁹ Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*; Forst, R. (2013). *Tolerance in Conflict: Past and Present*.

¹⁰ Sønderskov, K. M. m.fl. (2014). "Danish Exceptionalism: Explaining the Unique Increase in Social Trust over the Past 30 Years". I *European Sociological Review*, vol. 30, nr. 6, s. 782–795.

bland yngre generationer av medborgare, där nivåerna av tillit tycks vara lägre än hos äldre.¹¹

Dessa förändringar aktualiserar i sin tur frågan om hur institutioner och organisationer kan agera för att möta utvecklingen och främja sådana värdefulla attityder. I modern tid har Sverige löst samhällsutmaningar genom en omfattande och generell välfärdsstat. Under det senaste decenniet har beslutsfattare dock ställt allt större förväntningar på det civila samhället för att återuppta och aktivera den roll man spelat före välfärdsstatens genomslag, och därigenom bidra till att lösa samhällets många utmaningar.¹² Förutom dess ekonomiska konkurrensfördelar är det inte minst civilsamhällets potential att verka för förtroendeskapande relationer och tolerans som åberopats.¹³

Inom civilsamhället är idrottsrörelsen den aktör som anses ha en särskilt stor möjlighet att främja just tillit och tolerans, i kraft av sin omfattande förankring bland många av landets unga.¹⁴ I vilken mån idrottsrörelsen faktiskt har den funktionen är emellertid en i strikt mening obesvarad fråga. Den måste besvaras på basis av empirisk forskning. Med det här kapitlet vill vi öka kunskapen kring idrottsrörelsens roll för ungdomars tillit och tolerans. Vi ska se närmare på i vilken utsträckning de är engagerade i idrott och hur engagemanget utvecklas under ungdomsåren. Närmare bestämt ställer vi följande frågor:

- Vad kännetecknar ungdomars idrottsengagemang?
- Främjar ett engagemang i idrottsrörelsen ungas tillit och tolerans?

För att söka svar på dessa frågor tar vi hjälp av data från den pågående longitudinella studien *Du och samhället*, som genomförs inom ramen för ett mångvetenskapligt forskningsprogram inrättat av forskningsenheten Youth & Society (YeS)

¹¹ Se exempelvis Oskarsson, M. m.fl. (2012). "Den sociala tilliten – håller vi på att tappa de unga?". I Weibull, L. m.fl. (Red.), *I framtidens skugga: Fyrtiotvå kapitel om politik, medier och samhälle. SOM-undersökningen 2011*, s. 539–544. SOM-rapport nr. 56; Rothstein, B. & Holmberg, S. (2014). "Hög mellanmännisklig tillit i Sverige – men inte bland alla". I *Fragment. SOM-undersökningen 2014*, s. 37–46. SOM-rapport nr. 63.

¹² Lundberg, E. (2012). "Changing balance: The participation and role of voluntary organisations in the Swedish policy process". I *Scandinavian Political Studies*, vol. 35, nr. 4, s. 347–371; Amnå, E. m.fl. (2016). *Ansvar för det allmänna bästa: Kungl. Sällskapet Pro Patria 1766–2016*; Prop. 2009:10/55. *En politik för det civila samhället*.

¹³ Se exempelvis Delhey, J. m.fl. (2004). Social trust: Global pattern or Nordic exceptionalism? I *European Sociological Review*, vol. 21, nr. 4, s. 311–327; Borgonovi, F. (2012). The relationship between education and levels of trust and tolerance in Europe. I *The British Journal of Sociology*, vol. 63, nr. 1, s. 148.

¹⁴ Regeringsförklaringen 5 oktober 2010, s. 19.

vid Örebro universitet, och finansierat av Riksbankens Jubileumsfond. Forskningsprogrammets huvudsyfte är att förstå hur ungdomar i åldrarna 13–30 år uttrycker sitt politiska och medborgerliga engagemang, samt förklara de mekanismer och processer genom vilka dessa ungdomar utvecklar olika riktningar av engagemang över åren.¹⁵ Under våren 2010 gick startskottet för studien, där vi under flera års tid följt drygt 2 000 skolungdomar från totalt 13 olika grund- och gymnasieskolor samt cirka 4 000 unga vuxna och deras vänner i olika åldersgrupper: 20, 22, 24 och 26 år. I syfte att besvara våra två frågor har vi analyserat datamaterialet genom medelvärdesanalyser, frekvenstabeller och andra statistiska metoder.

Kapitlet är uppdelat i fyra delar. I den följande och andra delen redogör vi för vad vi menar med tillit och tolerans och diskuterar frågan om civilsamhällets roll för främjandet av de båda egenskaperna. I den tredje delen presenterar vi resultatet från de empiriska analyserna. Där redogör vi först för i vilken utsträckning ungdomar engagerar sig i idrott och i vilken mån de är tillitsfulla och toleranta. Därefter undersöker vi om det finns ett samband mellan ungdomars idrottsengagemang och deras tillit och tolerans. I den fjärde delen avslutas kapitlet med en sammanfattande diskussion.

Civilsamhällets roll för tillit och tolerans

Social tillit och tolerans är två närliggande demokratiska värden som lyfts fram som särskilt betydelsefulla för hur våra samhällen fungerar. Forskningen har varit särskilt intensiv i fråga om människors *sociala tillit*, det vill säga i vilken utsträckning vi anser oss kunna lita på andra människor.¹⁶ Ett flertal studier har visat att länder med hög tillit har en bättre fungerande demokrati, högre ekonomisk utveckling och bättre folkhälsa. Individer med hög tillit är i genomsnitt friskare, använder mindre droger, begår färre brott, är mer positivt inställda till framtiden och nöjda med livet jämfört med de som anser att man i allmänhet inte kan vara nog försiktig i sina kontakter med andra människor.¹⁷

I likhet med tillit har även *tolerans* pekats ut som en för demokratin central beståndsdel. Det här kapitlet innefattar såväl den politiska som sociala dimensionen av tolerans. Det innebär att tolerans kopplas samman både med individens

¹⁵ Amnå, E. m.fl. (2009). "Political Socialization and Human Agency: The Development of Civic Engagement from Adolescence to Adulthood". I *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 111, nr. 1, s. 27–36.

¹⁶ Putnam, R. D. (2000); Forst, R. (2013).

¹⁷ Se exempelvis Uslaner, E. M. (2002). *The moral foundations of trust*.

rätt att aktivt delta i det politiska livet och principer om yttrandefrihet, rösträtt samt rätt att kandidera till val, och till en mer mellanmännisklig acceptans och bejakande av andra individer och grupper av individer. Att tolerera innebär på det sättet att tillåta och bejaka sociokulturella skillnader och livsstilar i samhället. Det förutsätter i sin tur att man bejakar att alla människor har samma politiska rättigheter.¹⁸

Forskning pekar på att länder och sammanhang med hög tolerans utgör en resurs som bidrar till bland annat ekonomisk tillväxt i form av regional utveckling.¹⁹ Därtill kan tolerans utgöra en balanserande motkraft till tillitens potentiellt negativa effekter. Samtidigt som tillit kan förstärka sammanhållning, ömsesidighet och solidaritet i en grupp kan den nämligen också verka utestängande och fungera som en grogrund för intolerans och fördomar, i värsta fall rentav öka diskriminering och motsättningar mellan grupper i samhället. För att uppväga dessa möjliga negativa effekter krävs alltså ett visst mått av tolerans.

Värdet av våra två egenskaper har föranlett flera försök att identifiera deras uppkomst eller orsaker. Forskning lyfter fram ett flertal faktorer, men åsikterna går isär om vad som skapar dem, liksom om hur de utvecklas.²⁰ Några forskare menar att civilsamhället spelar en central roll för att främja såväl tillit som tolerans. Mekanismen skulle bestå i att individer, då de går samman i en förening och där kommunicerar, löser problem och deltar i olika aktiviteter tillsammans, utvecklar en stark tillit och tolerans som spillover över till att gälla även människor i allmänhet.²¹ Annorlunda uttryckt skapas tillit och tolerans genom de kontakter man får med individer av olika bakgrund i ett föreningsengagemang.

Skulle den hypotesen stämma, borde individer som är engagerade i civilsamhällesorganisationer förfoga över en större grad av tillit och tolerans än de som inte är

¹⁸ Weldon, S. A. (2006). "The institutional context of tolerance for ethnic minorities: A comparative, multilevel analysis of Western Europe". I *American journal of political science*, vol. 50, nr. 2, s. 335; Norris, P. (2002). *Democratic phoenix: Reinventing political activism*, s. 158.

¹⁹ Florida, R. m.fl. (2008). "Inside the black box of regional development – human capital, the creative class and tolerance". I *Journal of economic geography*, vol. 8, nr. 5, s. 615–649; Tabellini, G. (2010). "Culture and institutions: economic development in the regions of Europe". I *Journal of the European Economic Association*, vol. 8, nr. 4, s. 677–716.

²⁰ Bekkers, R. (2012). "Trust and volunteering: Selection or causation? Evidence from a 4 year panel study". I *Political Behavior*, vol. 34, nr. 2, s. 225–247; Rothstein, B. m.fl. (2008). "The state and social capital: An institutional theory of generalized trust". I *Comparative politics*, vol. 40, nr. 4, s. 441–459.

²¹ Putnam, R. D. (2000); Rapp, C. m.fl. (2014). "Teaching Tolerance? Associational Diversity and Tolerance Formation". I *Political Studies*, vol. 63, nr. 5, s. 1031–1051; Hooghe, M. (2003). "Value congruence and convergence within voluntary associations: ethnocentrism in Belgian organizations". I *Political Behavior*, vol. 25, nr. 2, s. 151–175.

engagerade. Men alla organisationer behöver inte fungera på samma sätt. De kan ha olika kapacitet att främja tillit och tolerans. I forskning och debatt förs ibland idrottsrörelsen fram som särskilt betydelsefull. Anledningen är att den till skillnad från exempelvis en politisk eller etnisk organisation samlar människor med just olika etniska, sociala och andra bakgrunder.²² Ett engagemang i en idrottsförening skulle enligt det perspektivet bidra till möten mellan personer som är olika varandra, vilket i sin tur främjar tillit och tolerans.

På senare tid har dock tesen om civilsamhällets betydelse ifrågasatts, av framför allt två skäl. Den första invändningen handlar om att det snarare är kvaliteter i de offentliga institutionerna som förklarar utvecklingen av tillit och tolerans.²³ Man ska förstå den höga tilliten och toleransen i Sverige mot bakgrund av relativt rättvisa och väl fungerande offentliga organisationer, snarare än som ett utflöde av omfattande föreningsengagemang.

Andra har ifrågasatt de metoder forskningen bygger på, och menar att de studier som påstår sig visa att detta samband dragit felaktiga slutsatser. Studierna visar sannolikt bara att redan tillitsfulla och tolerant sinnade människor är mer benägna att bli medlemmar och engagera sig i föreningar, något som också finner visst stöd i empiriska studier.²⁴ Forskningsläget är alltså otydligt och motsägelsefullt. Sammantaget finns det ingen tydlig kunskap om hur orsaks sambanden faktiskt ser ut.

Våra forskningsresultat

Idrottsföreningarnas dragningskraft

Innan vi börjar undersöka i vilken mån involvering i idrott har betydelse för ungdomars tillit och tolerans ska vi besvara två andra, minst lika viktiga frågor:

- Hur många unga engagerar sig i idrottsföreningar jämfört med andra typer av föreningar?

²² Stolle, D. m.fl. (1998). "Are all associations alike? Member diversity, associational type, and the creation of social capital". I *American Behavioral Scientist*, vol. 42, nr. 1, s. 47–65.

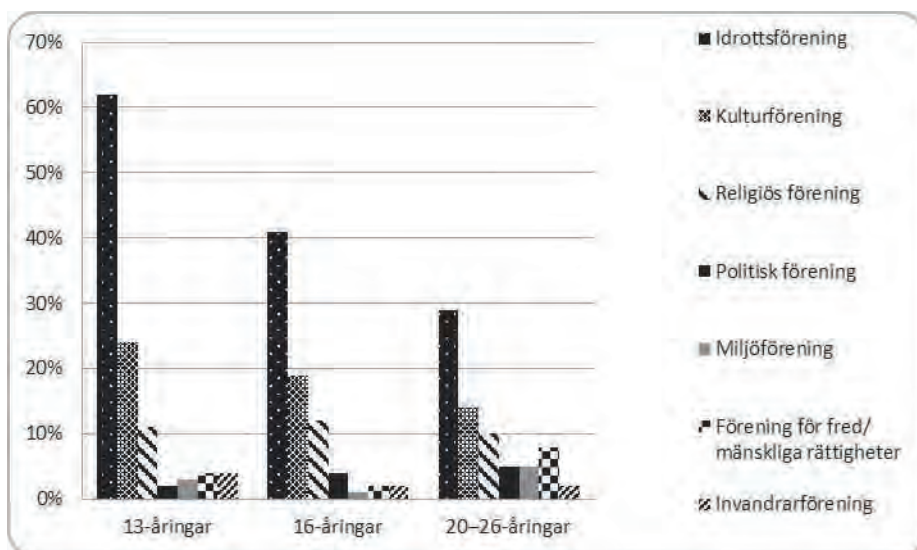
²³ Rothstein, B. m.fl. (2008); Kirchner A. m.fl. (2011). "Crafting tolerance: the role of political institutions in a comparative perspective". I *European Political Science Review*, vol. 3, nr. 2, s. 201–227.

²⁴ Se exempelvis Bekkers, R. (2012); Quintelier, E. (2012). "Socialization or self-selection? Membership in deliberative associations and political attitudes". I *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 42, nr. 1, s. 174–192; Abdelzadeh, A. m.fl. (kommande). "Self-selection or Socialization? Relationship between Membership of Associations and Political Orientations among Adolescents". I *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*.

- Finns det någon variation mellan ungdomar i olika åldersgrupper med avseende på grad av deltagande?

Svaren kan avläsas i figur 1. Där framgår att andelen unga (13- och 16-åringar) och unga vuxna (20–26-åringar) som deltar i idrott är betydligt större än andelen jämnåriga i andra typer av föreningar, såsom politiska, miljö- och kulturföreningar. Näst mest populära bland unga människor är kulturföreningar, såsom teatergrupper, rollspels- och dansföreningar, musikgrupper, konstgrupper och liknande.

Vidare visar vår analys att andelen ungdomar som är involverade i idrottsföreningar minskar kraftigt med åldern. Till exempel var 61 procent av 13-åringarna det, medan motsvarande siffror för 16-åringarna var 41 procent och 29 procent för 20–26-åringarna. Med andra ord är deltagandet i idrottsföreningar populärast bland unga i de yngre åldrarna, men ju äldre man blir, desto färre deltar. Liknande mönster kan dock också skönjas för kulturella föreningar.

Figur 1. Andel medlemmar i olika typer av föreningar bland unga och unga vuxna (%)

Vilka deltar i idrottsföreningar?

I tabell 1 presenterar vi vilka som deltar i idrott. Analysen visar att kön, var unga är födda, föräldrarnas etniska bakgrund, utbildningsnivå och inkomstnivå är faktorer som är kopplade till idrottsengagemanget, dock med en viss variation mellan olika åldersgrupper. Bland 13- och 16-åringarna finns en statistiskt säkerställd skillnad

mellan könen. För dessa grupper är killarna i större utsträckning än tjejerna involverade i idrott. Vi kan exempelvis se att över 68 procent av killarna bland 13-åringarna rapporterade att de var involverade i idrottsföreningar, medan endast drygt 55 procent av tjejerna svarade detsamma.

Det finns även en tydlig skillnad i graden av deltagande i idrott mellan inrikes- och utrikesfödda bland 20–26-åringarna. Ungdomar födda i Sverige är i högre utsträckning (29,6 procent) involverade i idrott jämfört med utrikes födda (18,9 procent). Därtill visar resultaten att föräldrarnas etniska bakgrund också är kopplad till ungdomars idrottsengagemang, särskilt bland 13- och 20–26-åringarna. Andelen 13-åringar som angett medlemskap i en sådan förening är betydligt större bland de vars båda föräldrar är födda i Sverige (67,1 procent) jämfört med de med en född i ett annat land (49,3 procent) eller båda (46,9 procent).

När det gäller föräldrarnas inkomstnivå finns också här en statistiskt signifikant skillnad, bland 13-åringarna: ungdomar som har föräldrar med högre inkomster är i större utsträckning engagerade än andra. Bland 16-åringar och 20–26-åringar syns däremot inga skillnader av det slaget. Slutligen tycks föräldrars utbildningsnivå endast ha betydelse för 20–26-åringarna. De unga vuxna (det vill säga 20–26-åringar) som har högutbildade föräldrar är i större utsträckning medlemmar i idrottsföreningar än de med lågutbildade. Vi ser alltså att ungdomars kön och födelseland samt föräldrars inkomst och utbildningsnivå har betydelse för engagemanget i idrottsföreningar, även om faktorernas betydelse varierar över tid. Kön spelar en viss roll när man är 13–16 år, men har ingen statistiskt säkerställd betydelse när man är 20–26. För den senare gruppen är i stället etniskt ursprung av betydelse.

Tabell 1. Egenskaper för unga människor som deltar i idrott (%)Svar på frågan: *Är du med i en idrottsförening?*

	13-åringar		16-åringar		20–26-åringar	
	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja
KÖN						
Tjej	45*	55*	63*	37*	73	27
Kille	32*	68*	55*	45*	69	31
FÖDD						
Inrikes	38	62	59	41	70*	30*
Utrikes	47	53	51	49	81*	19*
ETNISK BAKGRUND						
Sverige	33*	67*	59	41	70*	30*
Annat land (en förälder)	51*	49*	61	39	71*	29*
Annat land (båda föräldrarna)	53*	47*	58	42	81*	19*
INKOMST^a						
1–30 000	47*	53*	61	39	71	29
30 001–60 000	35*	66*	55	45	75	26
60 001–	23*	77*	57	43	61	39
UTBILDNINGSNIVÅ^a						
Högst grundskolan	35	65	53	47	86*	14*
Gymnasium/yrkesutb. utanför gymnasiet	46	54	55	45	71*	29*
Högskolan/universitet	31	69	56	44	71*	29*

Not: ^a För 13- och 16-åringar är föräldrarnas inkomst- och högsta utbildningsnivå beräknad. *Indikerar statistiskt säkerställda skillnader.

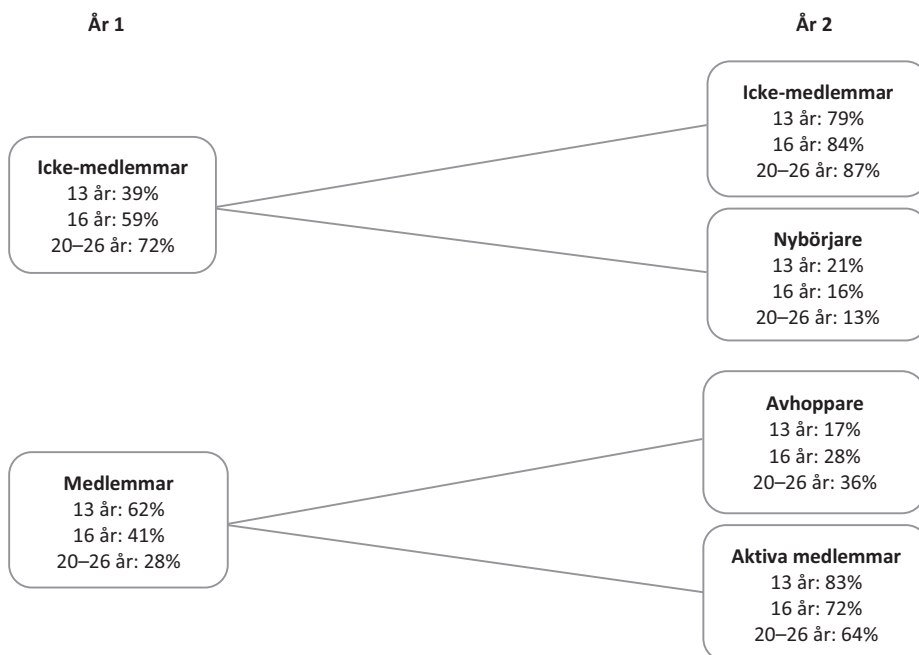
Idrottsengagemangets varaktighet

Ett problem som ofta uppmärksammas när ungas idrottsverksamhet diskuteras handlar om varför vissa ungdomar väljer att lämna den organiserade idrotten. Studien ämnar inte att svara på just den frågan, men vi vill ändå belysa i vilken omfattning unga och unga vuxna väljer att stanna kvar respektive lämna sitt idrottsengagemang. I detta syfte analyserade vi medlemskapen i föreningar över två år, där vi urskilde fyra grupper:

- *Icke-medlemmar* – ej involverade under något år
- *Nyborjare* – börjar med idrott år 2
- *Avhoppare* – idrottar år 1 men slutar år 2
- *Aktiva medlemmar* – aktiva både år 1 och 2

Som vi såg tidigare är andelen tonåringar som är med i idrottsföreningar högre än unga vuxna, vilket åter bekräftas i figur 2 under år 1. När vi studerar samma individer ett år senare (år 2) har engagemanget förändrats. Då är över 83 procent

av 13-åringarna involverade i idrott år 1 fortfarande aktiva, medan drygt 17 procent slutat. Bland 16- och 20–26-åringarna är andelen som förblev engagerad i idrott år 2 lägre (72 respektive 64 procent) än hos 13-åringarna. Resultaten visar också att andelen 13-åringar som började idrotta år 2 är högre (21 procent) än de två andra ungdomsgruppernas. Sammantaget visar dessa resultat att idrottsengagemangets varaktighet, över två år, är högre bland yngre ungdomar. Redan under det första året försvinner cirka 36 procent av de unga vuxna som tidigare var aktiva i idrottsföreningar.

Figur 2. Idrottsengagemangets varaktighet över två år i olika åldersgrupper (%)

Not: Antal 13-åringar i undersökningen (n=735); 16-åringar (n=650); 20–26-åringar (n=1 314)

Tillit och tolerans bland unga

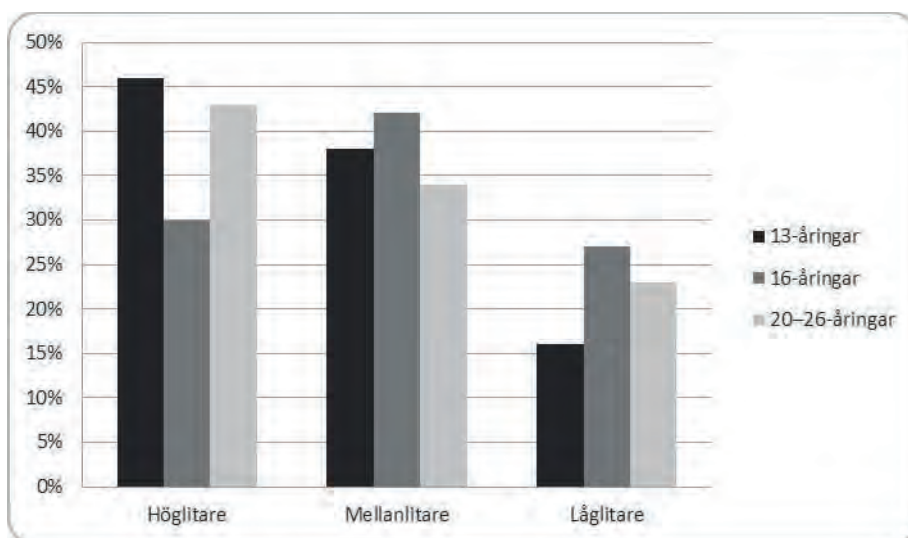
Hur tillitsfulla och toleranta är då svenska tonåringar och unga vuxna? Svaret på denna fråga redovisas i figur 3, 4 och 5. De unga i undersökningen fick ta ställning till två påståenden om tillit till andra människor:

- De flesta människor går att lita på.
- De flesta människor är rättvisa och försöker inte utnyttja en.

Svarsalternativen på en femgradig skala gick från ”Stämmer inte alls” till ”Stämmer precis”. Baserat på svarsalternativen skapade vi tre grupper av ungdomar:

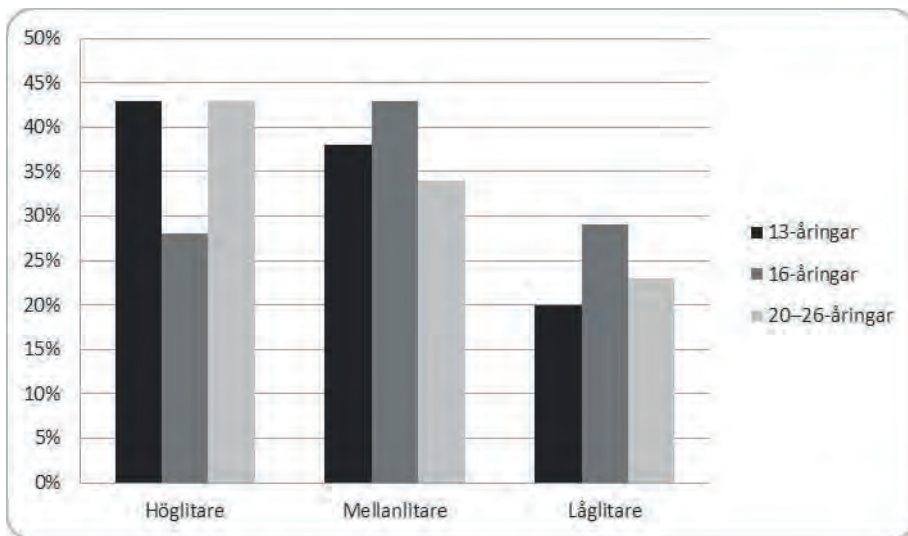
- Höglitare (Stämmer ganska bra/precis)
- Mellanlitare (Stämmer så där)
- Låglitare (Stämmer inte så bra/inte alls)

Figur 3 och 4 omfattar samtliga unga i studien, det vill säga både de som idrottat och de som inte har gjort det. Figurerna visar att andelen låglitare är betydligt lägre än hög- och mellanlitare, oavsett vilken åldersgrupp vi tittar på. Slår vi ihop de båda sistnämnda till en kategori i respektive åldersgrupp, finner vi att mellan 70 och 80 procent litar på de flesta människor, om än i varierande grad. Mellan 73 och 84 procent anser även att de flesta människor är rättvisa och inte försöker utnyttja andra.

Figur 3. Andelen unga och unga vuxna med olika grader av tillit (%)

Not: Svar på påståendet *De flesta människor går att lita på.*

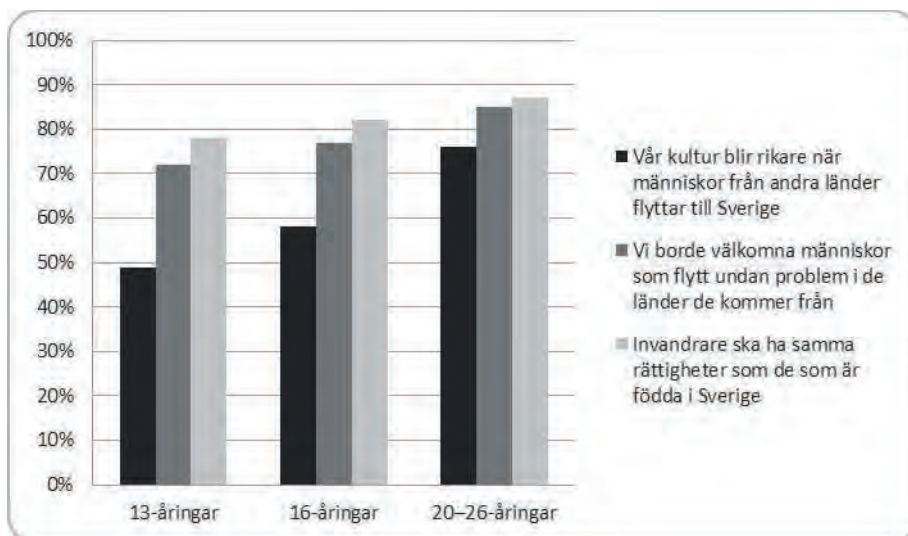

Figur 4. Andelen unga och unga vuxna med olika grader av tillit (%)

Not: Svar på påståendet *De flesta människor är rättvisa och försöker inte utnyttja en.*

Figur 5 visar andelen unga och unga vuxna som instämmer i tre påståenden som mäter tolerans. Överlag är toleransen hög i alla åldersgrupper och ökar med åldern, ett mönster som går igen i samtliga frågor. Vidare kan vi se att andelen ungdomar som anser att vi borde välkomna människor som flytt till Sverige, och att alla invandrare ska ha samma rättigheter som människor födda i Sverige, är betydligt större än de som anser att vår kultur blir rikare av människor från andra länder. Det gäller i synnerhet bland 13- och 16-åringar. Dessutom är andelen som anser att invandrare ska ha samma rättigheter som svenskfödda högre än för de andra två påståendena. Det indikerar alltså att ungdomar har en högre politisk än social tolerans, något som också bekräftats i studier av vuxna.²⁵

²⁵ Weldon, S. A. (2006), s. 338.

Figur 5. Andelen unga och vuxna som instämmer i frågor som mäter tolerans (%)

Kopplingen mellan idrottsengagemang och tillit och tolerans

Hur hänger då engagemanget i idrottsorganisationer ihop med, för demokratin, viktiga värden? Finns det skillnader mellan medlemmar och icke-medlemmar? Och hur ser det ut över tid? Dessa frågor ska vi nu belysa. Av tabell 2 framgår skillnaderna mellan medlemmar och icke-medlemmar inom olika åldersgrupper vid två olika mättillfällen. Siffrorna representerar medelvärden för tillit och tolerans. Höga värden indikerar en högre grad av tillit och tolerans. Överlag visar analysen att medlemmar i idrottsföreningar har signifikant högre grad av tillit än icke-medlemmar bland samtliga åldersgrupper. Detta resultat är i linje med den forskning som lyft fram föreningarnas betydelse för att utveckla demokratiska värderingar och attityder.

När det gäller tolerans framträder dock en delvis annan bild. Som framgår i tabell 2 är 13- och 16-åringar som *inte* är medlemmar något mer toleranta än medlemmar. Skillnaderna är dock inte särskilt stora. Inga signifikanta skillnader förekommer bland 20-26-åringar.

Tabell 2. Medelvärde på tillit och tolerans. Skillnader mellan icke-medlemmar och medlemmar i idrottsföreningar

Ungdomsgrupp	År	Tillit		Tolerans	
		Icke-medlem	Medlem	Icke-medlem	Medlem
13-åringar	år 1	3.21*	3.34*	2.90	2.82
	år 2	3.12*	3.27*	2.97*	2.85*
16-åringar	år 1	2.91*	3.01	2.99	2.94
	år 2	2.92*	3.06*	3.08*	2.96*
20-26-åringar	år 1	3.14*	3.26*	3.18	3.21
	år 2	3.17*	3.38*	3.19	3.22

Not: Tillit anges i skala 1 till 5, där 1 betyder låg och 5 hög tillit. Tolerans anges i skala 1 till 4, där 1 betyder låg och 4 hög tolerans.

* Indikerar statistiskt säkerställda skillnader mellan icke-medlem och medlem inom varje åldersgrupp och år.

Vi är ju också intresserade av eventuella långsiktiga effekter av idrottsengagemang. Av den anledningen skapade vi fyra olika grupper av ungdomar, baserade på samma tanke som framkommer i figur 2. För att få tillräckligt många ungdomar i varje grupp slog vi ihop 13- och 16-åringarna till en, och studerade dem därefter alla över en treårsperiod. Resultaten är redovisade i tabell 3, där siffrorna anger medelvärdet för tillit och tolerans i varje grupp.

Ett par intressanta saker framträder. Först och främst skiljer sig ungdomar som är aktiva medlemmar signifikant från icke-medlemmarna med avseende på tillit över samtliga år. Därutöver skiljer sig inte nybörjarna (de som inte var medlemmar år 1, men blev det år 2 och stannade år 3) på något signifikant sätt från de aktiva. Dessa har nästan lika hög grad av tillit vid första mättillfället som de aktiva. Nybörjarnas tillit skiljer sig däremot från icke-medlemmarnas vid första året. Utfallet tyder på att fler unga med en relativt hög grad av tillit valde att gå in i idrottsföreningar vid år 2, än sådana med lägre grad. När det gäller tolerans fann vi en signifikant skillnad enbart mellan aktiva och icke-medlemmar år 1. Skillnaderna mellan grupperna verkar också minska över åren.

Den övergripande slutsats vi kan dra från resultaten i tabell 3 är att relationen mellan idrottsengagemang och tillit förklaras bäst av en individuell självselektion. Eller annorlunda uttryckt: *det är de redan tillitsfulla ungdomarna som väljer ett idrottsengagemang, snarare än att engagemanget i idrotten skapar en högre grad av tillit hos dem.*

Tabell 3. Medelvärde på tillit och tolerans. Skillnader mellan olika grupper av ungdomar med avseende på tillit och tolerans över tid

	Aktiva medlemmar 42%	Nyborjare 5%	Avhoppare 10%	Icke-medlemmar 43%
Tillit				
År 1	3.38*	3.46*	3.09*	3.06*
År 2	3.33*	3.21*	3.06*	3.01*
År 3	3.08*	2.98*	2.96*	2.86*
Tolerans				
År 1	2.86*	2.78*	3.02*	3.05*
År 2	2.92	2.97	3.10	3.06
År 3	2.97	3.05	3.10	3.12

Not: Tillit anges i skala 1 till 5, där 1 betyder låg och 5 hög tillit. Tolerans anges i skala 1 till 4, där 1 betyder låg och 4 hög tolerans. *Aktiva medlemmar* (n=380): medlemmar i idrottsföreningar vid alla tre mätillfällen; *Nyborjare* (n=44): ej medlemmar år 1, men medlemmar år 2 och kvar i föreningen år 3; *Avhoppare* (n=93): medlemmar år 1, men ej medlemmar år 2 eller åter år 3; *Icke-medlemmar* (n=392): ej medlemmar vid något av mätillfällena.

* Indikerar statistiskt säkerställda skillnader mellan grupperna, kontrollerade för effekterna av kön, ålder och födelse-land (utrikes, inrikes).

Sammanfattning och diskussion

Det här kapitlet tog sin utgångspunkt i de sociala och politiska omvärldsförändringar som på olika sätt aktualiserat ett behov av strategier för att fredligt och humanistiskt möta den kulturella mångfalden och stärka sammanhållningen i befolkningen. Civilsamhället i allmänhet och idrottsrörelsen i synnerhet lyfts ofta fram som en viktig aktör som genom sin förankring i befolkningen kan stärka tillit och tolerans. Mot den bakgrunden har vi i det här kapitlet undersökt vad som utmärker ungdomars idrottsengagemang och vad detta kan betyda för ungas tillit och tolerans.

Studien visar att idrott är den typ av föreningsengagemang som samlar störst andel ungdomar. En stor andel av ungdomarna i den här studien är engagerade i idrott och de som inleder sin aktivitet i yngre år bibehåller sitt engagemang längre än de som börjar senare under ungdomsåren.²⁶ Resultaten har också visat att killar är något mer engagerade i idrott än tjejer och att ungdomar med svenskfödda föräldrar i högre grad är det, än de vars ena eller båda föräldrar är födda i utlandet.

²⁶ Se exempelvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015). *Unga och föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelse och konsekvenser i ungas liv*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:09.

Därtill är ungdomar vars föräldrar har högre utbildning i större utsträckning medlemmar i idrottsföreningar än de som har föräldrar som har lägre utbildning.

Vi har också visat att ungdomar är både tillitsfulla och toleranta. Tilliten minskar dock något under ungdomsåren, medan toleransen ökar. Medlemmar i idrottsföreningar har en något högre *tillit* än icke-medlemmar, men det har inte med säkerhet gått att fastslå att det beror på deras engagemang i idrottsföreningar. Snarare ger vår studie skäl att anta att den något högre tilliten bland medlemmar är ett resultat av självselektion, det vill säga att just de tillitsfulla ungdomarna väljer ett idrottsengagemang. Man *blir* inte det av sitt föreningsengagemang, utan *är* det redan innan. Därtill kan vi heller inte bekräfta tidigare rön om att ett engagemang i civilsamhället har en upprätthållande effekt på tilliten.²⁷ Även om tilliten sjunker under ungdomsåren tycks ett engagemang i idrottsföreningar alltså inte bidra till att bibehålla ungdomars tillit.

Beträffade *tolerans* tyder inget i våra resultat på att medlemmar i idrottsrörelsen är mer toleranta än icke-medlemmar. Båda grupperna har i alla åldersgrupper en hög toleransnivå, som dessutom ökar under ungdomsåren. Resultaten bekräftar alltså tidigare studier av vuxna, som inte kunnat påvisa några samband mellan engagemang i civilsamhället och utvecklingen av tolerans.²⁸ I vårt fall kan de svaga skillnaderna förklaras av att ungdomarna överlag har en hög tolerans, vilket minskar utrymmet för variation. I fråga om civilsamhällets potential att främja tolerans finns det emellertid skäl att vara försiktig när man drar slutsatser. Våra preliminära analyser visar att det tycks finnas vissa typer av organisationer, exempelvis religiösa organisationer och kulturorganisationer, där medlemmar är mer toleranta än icke-medlemmar. Det skulle tala för att delar av civilsamhällets organisationer kan befrämja ungdomars tolerans.

Den slutsats vi vill dra av analyserna är att om idrottsrörelsen vill vara en arena för demokratifostran och integration, bör den utarbeta en långsiktig strategi för att främja värdefulla demokratiska attityder och värden. Särskilt angeläget är det att intensifiera arbetet med att attrahera de grupper av ungdomar som i mindre utsträckning söker sig till idrottsföreningarna. Vi menar att idrottsrörelsen har en potential att bli en ännu viktigare resurs för fler. Det gäller inte bara för de ungas välmående i allmänhet, utan också för integrationen i det nya Sverige, där

²⁷ Wollebæk, D. m.fl. (2007). "Voluntary associations, trust, and civic engagement: A multilevel approach". I *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 37, nr. 2, s. 249–263.

²⁸ Rapp, C. m.fl. (2014).

demokratiska värden som tolerans utgör viktiga och sammanhållande beståndsdelar i en stark medborgarkultur. Regeringens ökade stöd till idrottsrörelsen i vårpropositionen 2016 i syfte att ge alla ungdomar, oavsett kön, ålder, etnisk och kulturell bakgrund goda förutsättningar att vara delaktiga i samhället, är i sammanhanget ett steg i rätt riktning. Att göra idrottsrörelsen till en plattform för integration och delaktighet i samhället kräver dock kontinuerliga och mer riktade insatser på flera fronter och nivåer.

Referenser

- Abdelzadeh, A. & Dahl, V. (manuskript). "Self-selection or Socialization? Relationship between Membership of Associations and Political Orientations among Adolescents". Skickat till *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*.
- Amnå, E. (1995). "Det mångtydiga mellanrummet". I Amnå, E. (Red.), *Medmänsklighet att hyra: Åtta forskare om ideell verksamhet*. Örebro: Libris.
- Amnå, E., Ekström, M., Kerr, M. & Stattin, H. (2009). "Political Socialization and Human Agency: The Development of Civic Engagement from Adolescence to Adulthood". *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 111, nr. 1.
- Amnå, E. & af Malmborg, M. (2016). *Ansvar för det allmänna bästa: Kungl. Sällskapet Pro Patria 1766–2016*. Stockholm: Atlantis.
- Bekkers, R. (2012). "Trust and volunteering: Selection or causation? Evidence from a 4 year panel study". *Political Behavior*, vol. 34, nr. 2.
- Borgonovi, F. (2012). "The relationship between education and levels of trust and tolerance in Europe". *The British journal of sociology*, vol. 63, nr. 1.
- Delhey, J. & Newton, K. (2003). "Who trusts? The origins of social trust in seven societies". *European Societies*, vol. 5, nr. 2.
- Florida, R., Mellander, C. & Stolarick, K. (2008). "Inside the black box of regional development – human capital, the creative class and tolerance". *Journal of economic geography*, vol. 8, nr. 5.
- Forst, R. (2013). *Tolerance in conflict: past and present*. Cambridge University Press.
- Hooghe, M. (2003). "Value congruence and convergence within voluntary associations: ethnocentrism in Belgian organizations". *Political Behavior*, vol. 25, nr. 2.
- Kirchner, A., Freitag, M. & Rapp, C. (2011). "Crafting tolerance: the role of political institutions in a comparative perspective". *European Political Science Review*, vol. 3, nr. 2.

Lundberg, E. (2012). "Changing balance: The participation and role of voluntary organisations in the Swedish policy process". *Scandinavian Political Studies*, vol. 35, nr. 4.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2015). *Unga och föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:09. Stockholm: Elanders Gotab AB.

Newton, K. (2001). "Trust, social capital, civil society, and democracy". *International Political Science Review*, vol. 22, nr. 2.

Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*.

Oskarsson, M. & Rothstein B. (2012). "Den sociala tilliten – håller vi på att tappa de unga?" I Weibull, L., Oskarsson, H. & Bergström, A. (Red.), *Framtidens skugga: Fyrtiotvå kapitel om politik, medier och samhälle. SOM-undersökningen 2011*. SOM-rapport nr. 56. Göteborg: Göteborgs universitet.

Prop. 2009/10:55. *En politik för det civila samhället*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, NY: Simon & Schuster.

Quintelier, E. (2012). "Socialization or self-selection? Membership in deliberative associations and political attitudes". *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 42, nr. 1. Online.

Rapp, C. & Freitag, M. (2014). "Teaching Tolerance? Associational Diversity and Tolerance Formation". *Political Studies*, vol. 63, nr. 5. Online.

Regeringsförklaringen 5 oktober 2010.

Rothstein, B. & Stolle, D. (2008). "The state and social capital: An institutional theory of generalized trust". *Comparative politics*, vol. 40, nr. 4.

Rothstein, B. & Holmberg, S. (2014). "Hög mellanmänsklig tillit i Sverige – men inte bland alla". *Fragment. SOM-undersökningen 2014*. SOM-rapport nr. 63.

Sønderskov, K. M. & Dinesen, P. T. (2014). "Danish Exceptionalism: Explaining the Unique Increase in Social Trust over the Past 30 Years". *European Sociological Review*, vol. 30, nr. 6.

Stolle, D. & Rochon, T. R. (1998). "Are all associations alike? Member diversity, associational type, and the creation of social capital". *American Behavioral Scientist*, vol. 42, nr. 1.

Tabellini, G. (2010). "Culture and institutions: economic development in the regions of Europe". *Journal of the European Economic Association*, vol. 8, nr. 4.

Uslaner, E. M. (2002). *The moral foundations of trust*, Cambridge University Press.

Warren, M. E. (2001). *Democracy and association*. Princeton: Princeton University Press.

Weldon, S. A. (2006). "The institutional context of tolerance for ethnic minorities: A comparative, multilevel analysis of Western Europe". *American journal of political science*, vol. 50, nr. 2.

Wollebæk, D. & Strømsnes, K. (2007). "Voluntary Associations, trust, and civic engagement: A multilevel approach". *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 37, nr. 2.

